

Mukəddəs Kitab

Təwrat 35-qisim

«Həbakkuk»

© Mukəddəs Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyşurqə Kalam Tərijimisi»

Təvrat 35-qisim

«Həbakkuk»

(Həbakkuk pəyğəmbərnin kitabı)

Kirix söz

Pəyğəmbər əzi

Həbakkuk pəyğəmbərnin kəysi jəməttin boləjanlıqı yəki uning arka kərünuxidin həwirimiz yox. U kitabida əzini tonuxturuxidin kəriqənda, məzkur bexarətni qəbul kıləjan wəqəttə, uning pəyğəmbərlik saləhiyiti allıqəqan etirap kıləjan. Uning ismi «kuqəqlax» dəgən mənida.

Kitabning yeziləjan wəqəti

Uning kitabı boyıqə, «Babil» kəlgüsida məydanəqə qıqıp, bəyüq bir imperiyə bolidu wə bu ix intayin həyran kəlarlıq dəp kərilidu. Xunga bu bexarət xu wəqədın ilğiri yeziləjan boluxi kərək — bolmisa kim uni «bexarət» dəp kəraydu?! Xuning bilən huləsığə kelimizki, kitab Babilning «qəng bəsuxı», yəni ularning Asuriyə paytəhti Ninəwəni miladiyədın ilğiriki 612-yili wəyran kılıxtin ilğiriki məlum bir wəqəttə yeziləjan. Uning okurmənlərgə: «**Bu ix silərnin künliriglərdə bolidu**» dəginidin kəriqənda, uning bexariti miladiyədın ilğiriki 612-yilidin awwalkı bir dəwr iqidə yeziləjan boluxi kərək — demək, miladiyədın ilğiriki 640-612-yilliri arılıqida, Yosiya padixəh Yəhədaning təhtigə olturəjan wəqəttə yeziləjan.

Kitabning tarixiy arka kərünuxi wə temisi

Hər bir pəyğəmbərnin kitabınin öz aləhidiliki bar, bolupmu Həbakkukning xundək — qünki u əlgə yəki pıkrələrə bexarətlər bərməy, pəkət yəloquz Hudəqə səz kılidu, andin uningdin jawab alidu. Pütün kitab pəkət uning Hudanın Əzi bilən boləjan səhbətlirinin hatirisi, halas. Uning kəngül kəyoqini məlum bir həwərnı kəndək yətküzüx üqün əməs, bəlki iq-bəqrini azablıqəjan soallarnı kəndək həl kılıxtin ibarət boləjan. Hudanın kərsətmisi bilən u keyinki dəwrlərnin bəhti üqün bu «səhbətlər»ni hatiriləydu.

Yukiriki baykəximiz boyıqə, Həbakkuk Yosiya padixəh Yəhədaning təhtigə olturəjan wəqəttə bexarətlərnı bərdi. Israilning pütün tarihi boyıqə Yosiya bəlkim ularning əng adil, lilla wə ihlasməni padixəhliridin biri boləjan. Təhtkə olturəjəndin keyin u mukəddəs ibadəthanidin barlıq butpərəslikkə ait nərsilərnı qıqiriwətip, barlıq buthanilərnı wə tapkən butlarnı buzəjan, barlıq jadugərlərnı, palqılar wə xuningdək jin-xəytanlarnı izdigənlərnı zemindin kəqliwətkən wə xuningdək kəp islahətlərnı yəloqə kəyojanidi. U adalətni elip baridəjan siyasətlərnı izqıl həlda yürgüzgəndi. Bırək Həbakkukning dəgənliridin kərimizki, kəp əmir-wəzirlərnin arzu-niyətliri Yosiya padixəhning adalətni yəqlax təxnalıqı bilən birdək əməs idi. Həbakkukning dəyixiqə, u məyli kəysi tərəpkə kərimisun, u xu yərdə zulum-zorluk, jazanihorluk, buləngqilik wə aqkəzlükni kərdi. Omumi yəhəttin eytkənda, həlkə rəhət-paraqətlilik turmuxni ötküzgən, bırək həkikiy «islahət» bolmıqəjan, həklər hərhil hərəm yollar bilən beyiwatətti. Həbakkuk

«Həbakkuk»

adalet və həkkanıylikni nahayıti ətiwarlaydiojan kixi bolup, Hudaning pak-mukəddəsliki və həkkanıylikni uning kenglidin qongkur orun alojan. Hər tərəptə bolojan rəzillikni kerginidə, uning «həlkim gunahlıridin waz kəqsun, towa kilsun» degəndək dualiri Hudaəja anglanmiojandək kılatti. Dəl buning əksiqə, dua-nida kıləqanseri, ixlar tehimu yamanlixip kətkənidi. U: —

**«Sən nemixka manga kəbihlikni kərgüzisən,
Nemixka japa-zulumoja qarap turisən?
Qünki bulangqilik həm zulum-zorawanlik yüz aldimdidur;
Jənggi-jedəllər bar, dəwalar kəpəyməktə»** — dəp pəryad kətürdi (1:3).

U Hudaning məhrıbanlikioja ixəngən, wıjdani səzgür bolojan kəp adəmlərgə ohxax, Hudaning muxundək rəzilliklərgə yol kəoyuxi uning kallısidin kət'iy ətəmytti.

Uning Hudaəja bolojan nıdasi bir jawabka erixidu — birək bu u kütəkən yaki ümid baəqləjan jawab əməs idi. Qünki Huda uningəja Kaldiylərnıng nəzərsiz bir həlkətin həywətlik bir dələt-imperiya boluxka kətürüldiojanlikini kərsitidu. U əz wətəndaxlırining rəzillikliri tūpəylidin, Kaldiylərnıng rəhımsizlik bilən İsrailni bulang-talang kılıxka, xundakla Hudaning jazalixini elip berixka kelidiojanlikini kəridu (Həbakkuk: «Hudaning səzini kərdüm» dəydu. Həmmisi bəlkim uningəja «əjayıbanə alamət» yaki «alamət kərünüx» xəklidə kərünəngən).

Hudaning bu jawabi uning kenglidiki qigixlərni tehimu eəjir kiliwətti. Qünki Kaldiylər (alamət kərünüxtə uningəja kərsitilgini boyıqə) rəhımsiz, butpərəs, eytkəsiz dərijidə baəqri tax və adəmhər toymas bir həlk idi. Ular urux kılıxtin, baxka əllərnı bərbat kılıxtin, əsirliirini harlaxtin hüzur alidiojan həlkətur. Həmmidin yamini xuki, ular bu ixlarning həmmisinı bəlkim əzlırining küq-kudritidin kəlgən dəp, əz küq-kudritini bir «iləh»ka aylanduruxi mumkin idi. Ularınəng əzlıri yasiojan bir «iləh»i boləjəndin keyin, bu «iləh» ularəja qüxürgən əmrlər və kərsətmilər dərwəkə ularning xəhsiy arzu-həwəsliirigə intayin mas kələtti! Kaldiylərnıng rəzilliki xu dərijigə yətkənki, hətta ularning aldidə Həbakkukning rəzil həlkimu «adil» kərünəngən əməsmidi?

Həbakkuk əz həlkimdə adalet yok, dəp dərd eytidu; birək Huda Əzi kaldiylər toəjruluk: **«Ular əzlırining deginini hesab kılıdu»** dəydu (1:7). Demək, ular nemining toəjra, nemining yaman ikənlikini əzlıri bekitidu, ular Hudadin heq kərkəmay, nemə halısam xundək kilimən dəydiojanlar. Huda kəndəkmə muxundək bir yat əlni əz həlkini jazalaxka ixlətisun? Kaldiylər İsrailni parə-parə kiliwətsə, tehimu təkəbburlixip, «bizning iləhimiz Pərwərdigərdin küqlük!» dəp, İsrailning Hudasioja tehimu kupurluk kiliidiojan bolmamdu? Kaldiylər «Hudaning həlkini» bitqit kilsə, ularning dəhxətlik, təkəbbur kəz-kərixini hərəkəysi əl-millətlər aldidə tehimu təstikliojan bolmamdu?

**«Səning kəzüng xunqə əjubərsiz idiki,
Rəzillikkə qarap turmaytting;
Əmdi nemixka sən munapiklik kıləjanlarəja qarap turisən,
Rəzillər əzidin adil boləjan kixini yutuwaləjinidə, nemixka süküt kilisən?»** (1:13).

Bu səz kitabning büyük soalidur. Dəp-pəryadi bar kəp kixilər dadlırini təkkəndin keyin, Hudadin heqkəndək jawab kütməydu. Birək Həbakkuk dərdlırini təkkəndin keyin Hudaning

«Həbakkuk»

jawabini səwr-təkət bilən kütüxkə bəl baqlidi. U Hudaqa qarap kütiwidi, uning soaliqa jawab kəldi. Jawab üq tərəplik bolup, kitabning ahirki kismini igiləydu. Jawab bizgə həyatimizda baxni katuridiqan, hətta həyatimizni parakəndə kilidiqan məsililərgə yüzliniximiz üqün yardım beridiqan, insanni yorutidiqan əlməs həqiqətləni təminləydu. Həmmidin muhimi: **«Həkkəniy adəm əz etiqad-sadiklik bilən həyat yaxaydu».**

Bu iqlar wə bəzi ayətlər üstidə, jümlidin Babilliklarning wə baxqılarning tarixiy təpsilatlıri üstidimu «qoxumqə söz»imizdə biz yənə tohtilimiz.

Tərijimizdə biz Təwratxunaslarning tətqikliridin, bolupmu Yəhudi alim Doktor Arnold Fruhtenbaum, amerikilik alim Professor Dawut Bəykər wə əngilyilik alim «Dawut Prior»larning əsərliridin paydilanduk.

Məzmun: —

- 1-bab, 1-4 ayət: — Həbakkukning dad-pəryadlıri
- 1-bab, 5-11 ayət: — Hudaqning jawabi — «Babillik tajawuzluqi»
- 1-bab, 12-ayəttin 2-bab 1-ayətkiqə: — Həbakkukning ikkinqi dad-pəryadi həm qarari
- 2-bab, 2-20 ayət: — Hudaqning ikkinqi jawabi — «Babilning nabut bolqanliqi»
- 3-bab: — (küy xəklidə) Həbakkukning duasi wə ahirki zamanlar toqruluk bexariti.

Habakkuk

1 ¹ Habakkuk pəyoqəmbər kərgən, uningəyə yükləngən wəhiy: —

Habakkukning dad-pəryadliri

² Ah Pərwərdigar, qaqanoqıqə mən Sanga nida kılimən, Sən anglımaysən?
Mən Sanga: «Zulum-zorawanlıq!» dəp nalə-pəryad kətürimən,
Biraq Sən kütquzmaysən.

³ Sən nemixka manga kəbihlikni kərgüzisən,
Nemixka japa-zulumoğa qarap turisən?
Qünki bulangqilik, zulum-zorawanlıq kəz aldimdidur;
Jənggi-jedəllər bar, dəwalar kəpəyməktə.

⁴ Xunga kanun paləq bolup kaldı,
Adalət məydanəyə həq qıkmaydu;
Qünki rəzillər həkəkaniy adəmni kistimakta;
Xunga həkümlər burmilinip qikirilidu.

Hudaning jawabi

⁵ Əllər arisida bolidioğan bir ixni kərüp bekinglar, obdan qaranglar, həyranuhəs kelinglar!
Qünki silərnıng dəwringlarda bir ix kılimənki,
Birsi silərgə bayan kıloğan təqdirdimu silər ixənməyttinglar.

⁶ Qünki mana, Mən həliki mijəzi osal həm aldiraksan əl kaldıylərni ornidin turoquzimən;
Əsli əzigə təwə əməs məkanlarnı igiləx üqün,
Ular yər yüzining kəngri jaylirini besip mangidu;

⁷ Ular əzlrinıng deginini hesab kılidu həm əzini halioğanqə yukiri tutidu;

⁸ Ularning atliri yilpizlardin ittik,
Kəqtə owoğa qıkıdioğan bərilərdin əxəddıydu;
Atlık ləxkərlər atlırini məqruranə qapqıtıdu;
Atlık ləxkərlər yirəktin kelidu,
Ular owoğa xungəqıuğan bürküttək uqup yürıdu.

⁹ Ularning həmmisi zulum-zorawanlıqka kelidu;
Ularning top-top adəmliri yüzlrini aldioğa bekitip, aləyə basıdu,
Əsirlərni kumdək kəp yioqıdu.

¹⁰ Bərhək, u padıxahlarnı mazaq kılidu,
Əmirlərnımu nəzirigə almaydu;
U həmmə istihkamlarnı məshirə kılidu,
Qünki u topa-tupraklarnı dəwə-dəwə kılip, ularni ixəyal kılidu.

1:5 Ros. 13:41

1:6 «Mən həliki mijəzi osal həm aldiraksan əl kaldıylərni ornidin turoquzimən,... ular yər yüzining kəngri jaylirini besip mangidu» — kaldıylər pəkat 20 yıl ıqıdila nəzərsiz bir əldin, Babil xəhirini (keyin kaldıylər «Babilliklər» dəp ataloğan), Nınəwə xəhirini və Misirni ixəyal kıloğan qorqunluq bir imperiyəgə aylandı (miladiyadin ilğiriki 615-595-yıllar). «Qoxumqə seziminzımu kəring.

1:7 «Ular əzlrinıng deginini hesab kılidu həm əzini halioğanqə yukiri tutidu» — ıbranıy tilidiki teksttin muxu ayətini qüxinix səl təs. Əsli jümlini səzmusez əlsək «Uladin qıkkan həküüm wə həy wə əzlikidındur» — yəni Hudadin əməs, değan məniini bildürıdu. Ular Hudadin həq qorqmay, nemini halısam xundək kılimən, dəydiəqanlar.

1:9 «Ularning top-top adəmliri yüzlrini aldioğa bekitip, aləyə basıdu,...» — yaki «ularning top-top adəmliri «xərk xamili»dək aləyə basıdu,...». Bu jümlining yənə bırnəqqə tərjimiliri bar.

1:10 «u həmmə istihkamlarnı məshirə kılidu, qünki u topa-tupraklarnı dəwə-dəwə kılip, ularni ixəyal kılidu» — demək, ular sepilning yenioğa qong bir dəng yasap sepildin artılıp bəsüp kirıdu. Babilliklarning əmgək küqi kəp boləqəqka, muxu

«Həbakkuk»

¹¹ Xundak kılıp u xamaldək oıuyuldap  tidu,
H ddidin exip gunahkar bolidu;
Uning bu k  q-k driti  zige ilah bolup sanilidu.

P y  mb rning Huda a bol an jawabi

¹² S n  z ldin Bar Bol u i  m smu, i P rw rdigar Hudayim, mening M k dd s Bol u im?
Biz  lm ymiz, i P rw rdigar;
S n uni jazayingni b ja k lt r x    n bekitk ns n;
S n, i  oram Tax Bol u i, uni bizg  ibr t kılıp t z tixk  b lgilig ns n.

¹³ Sening k z ng xunq   ubarsiz idiki,
R zillikk   arap turmaytting;
 mdi nemix a S n munapiklik kılı anlar a  arap turis n,
R zill r  zidin adil bol an kixini yutuwal jinida, nemix a s k t kilis n?

¹⁴ S n ad ml rni huddi dengizdiki beliklard k,
Huddi  zliri  stid  heq yet klig  isi yok  milig  i  aywanlar a ohxax kilis n;

¹⁵ Xu kaldiy kixi ularning h mmisini qanggik  a ilinduridu,

Ular ni  z tori bil n tutuwalidu,
Ular ni y  ma tori a y  idu;
Xuning bil n huxal bolup xadlinidu;

¹⁶ W  tori a  urbanlik sunidu,
Y  ma tori a isrik salidu,
Q nki xular arkilik uning nesiwisi mol,
Nem tliri l zz tlik boldi.

¹⁷  mdi u xu t rikid  torini tohtawsiz boxitiw rs ,
Xu t rikid   ll rni heq r him kılımay kiriw rs  bolamdu?

H bakkukning  arari

2¹ « mdi m n  z k zitimd  turiwerim n,

 z mni munar  stid  d s tikl ym n,

Uning manga nem  d ydi anlikini, xuningd k  z m bu dad-p ryadim to ruluk  and k tegixlik jawab tepixim ker klikini bilixni k t p turim n»..

Addiy usulni k p  ollan an.

1:11 «Xundak kılıp u xamald k oıuyuldap  tidu, h ddidin exip gunahkar bolidu» — bax a birhil t rjimisi: «xundak kılıxi bil n uning rohi  zgirip ketidu; u xu y rl rdin  t p, gunahkar bolidu».

1:12 «S n uni jazayingni b ja k lt r x    n bekitk ns n» — yaki «uni jazaying a uqrax a bekitk ns n».

1:14 «S n ad ml rni huddi dengizdiki beliklard k, huddi  zliri  stid  heq yet klig  isi yok  milig  i  aywanlar a ohxax kilis n» —  slid  Huda insan ni yarat anda, insan to ruluk «ular dengizdiki beliklar...  m lig  i  aywanlarni... bax ursun» deg nidi. H zir Huda zalimlarning insanlarni beliklarning orn  a q   r xig  yol  oyuwatidu. Bu nem     n?

1:15 «Xu kaldiy kixi ularning h mmisini qanggik  a ilinduridu» — Asuriy  padixahlirining  sil rni kalpukliridin ilm k (yaki qanggak)  tk z p, yetil p mangid  an r himsiz aditi bar idi; keyinki imperiya (Babil)ning padixahliri b kmin ohxax ad tt  bol an bolsa ker k.

2:1 «...  and k tegixlik jawab tepixim ker klikini bilixni...» — ibraniy tilida « and k tegixlik jawab k r xni...». «Uning manga nem  d ydi anlikini, xuningd k  z m bu dad-p ryadim to ruluk  and k tegixlik jawab tepixim ker klikini bilixni k t p turim n» — bax a birhil t rjimisi: «Uning manga nemini eytid anlikini, h md   z mning Uning manga berid  an t nbih a nem  jawab berixim ker klikini bilixni k tim n». Heq bolm  anda, u Hudaning t nbihini k tidu.

–H bakkuk p y  mb r k nglid : «Mening  slidiki dad-p ryadimda b kmin hatalik yeri boluxi mumkin» d ydu, bar bolsa u hataliklirini  tirap kılıx a t yyar turidu. Xunga bizning  «jawab» bolsa (1) dad-p ryadidiki (bar bolsa) hatalik  a bol an jawabkarlikini, (2) keyin uning  z    rmanlirig  yaki  zige     n ad ml rg  berix a tegixlik jawabning  and k ik nlikini  z iqig  alidu. U bularni q  inxiz    n k t watidu.

–H bakkuk p y  mb rning Huda a bol an «jawabi» 3-babta tepilidu.

2:1 Y x. 21:8

«Həbakkuk»

² Həm Pərwərdigar javabən manga mundaq dedi: —

«Okuqanlar yügürsun üqün,
Bu kərüngən alamətni yeziwal;

Uni tahtaylar üstigə enik oyup qik;»

³ Qünki bu kərüngən alamət kəlgüsidiki bekitilgən bir wəqit üqün,

U adəmlərgə ahirətni təlpündüridu,

U yaloqan gəp kılmaydu;

Uzunqıqə kəlməy qalsimu, uni kütkin;

Qünki u jəzmən yetip kelidu, heq keqikməydu..

⁴ Kəra, təkəbburlixip kətküqini!

Uning kəlbi öz iqidə tüz əməs;

Birəq həkəkəniy adəm öz etiqađ-sadiklikı bilən həyat yaxaydu..

⁵ Bərhək, xarab uningə satkənlük kılıdu, —

— U təkəbbur adəm, əyda tinim tapmaydu,

Həwisini təhtisaradək yooqan kılıdu;

U ölündək heqqaqan kənməydu;

Əzigə barlik əllərnı yiqidu,

Həmmə həlkni əzigə karitiwalidu..

⁶ Bularning həmmisi keyin u toqruluk təmsilni səzləp,

Kinayilik bir tepixmakni tiləqə alidu: —

«Əzining əməsni mening dəp qoxuwaləuqioqə way!

(Bundaq iqlar qaqanoqıqə bolidu?!)

Gərügə qoyəqan nərsilər bilən əzini qingdioqioqə way!».

⁷ Səndin jazanə-kərz əluquqılar birəqlə qozəlməmdu?

Seni titrətküqilər birəqlə oyəqanməmdu?

Andin sən ularəqə olja bolməmsən?.

⁸ Sən nuroqun əllərnı bulang-talang kıləqanliking tüzəylidin,

Həm kixilərnıng kənliri, zemin, xəhər həm uningda turuwatqan həmməyləngə kıləqan zulum-zorəwanliking tüzəylidin,

Saklinip kəloqan əllər seni bulang-talang kılıdu;

2:2 «Okuqanlar yügürsun üqün, bu kərüngən alamətni yeziwal...» — ikki mənisi boluxi mumkin: — (1) okuqan kixi keyin bu həwərnı baxkıləroqə yügürüp yətküzsun; (2) okuqan kixi hərtürlük kiyinqilik astidimu Mening yolumda yügürsun (məsilən, «Zəb.» 119:32, «Yəx.» 40:30-31, «Gal.» 5:7ni kərüng). Biz ikkinqi mənigə mayilmiz.

2:2 Yəx. 30:8

2:3 «bu kərüngən alamət kəlgüsidiki bekitilgən bir wəqit üqün...» — «bekitilgən» — demək, heqkim (həтта dua arkilikmu) uni əzgərtəlməydu. «U adəmlərgə ahirətni təlpündüridu» — səzmusez tərijimi: «U ahirətkə karap hasirap nəpəs alidu» (pikrimizqə bu ibarə qongkür təxnalikni bildüridu).

2:4 «Kəra, təkəbburlixip kətküqini! Uning kəlbi öz iqidə tüz əməs» — hərəkəndək təkəbbur adəm durus, tüz bolalmaydu. «Birəq həkəkəniy adəm etiqađ-sadiklikı bilən həyat yaxaydu» — bu söz Hudaning javabining əng həlkilik jümlisi. «Qoxumqə sez»iminzimu kərüng.

2:4 Rim. 1:17; Gal. 3:11; İbr. 10:38

2:5 «Bərhək, xarab uningə satkənlük kılıdu» — Babilliklər ahir berip məyhorluktin Pars imperiyəsi təripidin nabut boldi. Təwrat, «Daniyal pəyoqəmbər» 5-bab wə «qoxumqə sez»iminzini kərüng. «...həwisini təhtisaradək yooqan kılıdu» — «təhtisara» əlgənlərnıng rəhləri baridəqan jay. Babilliklər hər yili təjawuzqilik pılanini tüzəytti. Ahir berip bu təjawuzqilikı əzining mudapiisini ajizlaxturup, Pars imperiyəsi ularni nabut kildi. «U ölündək heqqaqan kənməydu» — «ölüm» hərdəim insanlarning jənni alidu, hərgiz «boldi» deməydu.

2:6 «gərügə qoyəqan nərsilər bilən əzini qingdioqioqə way!» — «gərügə qoyəqan nərsilər» degən ibarə ikki bislik bolup, baxkə bir mənisi «bir dəwə topa» — demək, ular muxu hərəm nərsilər bilən əzlirini buləqəjanidi. —Babil imperiyəsi ayaq asti kıləqan əllər Həbakkukning Babil toqrısidiki bəxarətlirini bilip yətkəndin keyin, ular bu ayəttiki kinayilik səzlərnı degən boluxi mumkin. Səzlər «mərsiyə» (matəm tutux munajiti) xəklidə eytilidu.

2:7 «Səndin jazanə-kərz əluquqılar birəqlə qozəlməmdu?» — «səndin jazanə-kərz əluquqılar» degən söz ikki bislik bolup, yənə bir mənisi: «(yilandək) seni qakkuqılar».

2:8 «... kixilərnıng kənliri, zemin, xəhər həm uningda turuwatqan həmməyləngə kıləqan zulum-zorəwanliking

⁹ Həlakət qanğılidan kutulux üçün,
Uwamni yukirioja salay dəp,
Nəpsi yooqinap öz jəmətigə haram mənəpət yiojquqioja way!

¹⁰ Nuroqun həlklərnı wəyran kılıp,
Əz jəmətinggə ahanət kəltürdüng,
Əz jeningoja karxi gunah sadir kilding.

¹¹ Qünki tamdin tax nida kılıdu,
Yaşaqqlardin lim jawab beridu: —

¹² Yurtıni qan bilən,
Xəhərni kəbihlik bilən kuroquqioja way!»

¹³ Mana, həlklərnıng jan tikip tapkan məhnitining pəkət otka yekiloju kilinojanliki,
Əl-yurtlarning əzliniri bihudə həlsiratkanliki,
Samawi koxunlarning Sərdari boləjan Pərwərdigardin əməsmu?

¹⁴ Qünki huddi sular dengizni kəpliojandək,
Pütün yər yüzi Pərwərdigarnı bilip-tonux bilən kəplinidu...

¹⁵ Əz yekiningoja hərakni iquküzgüqigə —
— Uning uyat yerigə kərixing üçün,
Tulumungdin kuyup, uni məst kiloquji sanga way!

¹⁶ Xan-xərəpnıng ornida xərməndiqilikə tolisən;
Əzüngmu iq,
Hətniliking ayan bolsun!
Pərwərdigarning ong kolidiki kədəh sən tərəpkə burulidu,
Xan-xəripingning üstini rəswayipəslik basidu..

¹⁷ Liwanoja kilojan zulum-zorawanlik,
Xundakla həywanlarnı kərkitip ularoja yətküzgən wəyranqilikmu,
Kixilərnıng kənliri, zemin, xəhər həm uningda turuwatkan həmməyləngə kilojan zulum-zorawanlik tüpəylidin,
Bular sening mijikıngni qikiridu..

---

tüpəylidin,...» — «.. zemin, xəhər...» — bu isimlər birlik xəkildə (keplük xəkildə əməs) ipadiləngini həm u zemin, xəhərning nami eytilmiojanlikidin kariojanda, u ibarə Israil zemini (Pələstin) həm Yerusalemnı kərsətsə kerək.

2:14 «Qünki huddi sular dengizni kəpliojandək, pütün yər yüzi Pərwərdigarnı bilip-tonux bilən kəplinidu» — bu bayanning əzi Həbakkukning dad-pəryadioja boləjan qong bir jawabtur. Jəhəndiki adələtsizliklər xunqə kəp boləjini bilən, həq bolmiojanda ahir berip ularning hərbiroi yökətilidu.

—Baxka pəyqəmbərlərnıng bəxarətliri boyiqə, Babil xəhiri toqruluk iximizki, u ahiri zamanda kayta kəurulidu. Əmdi «Pərwərdigarning küni»də, bu ayəttə deyilgəndək «Pütün yər yüzi Pərwərdigarnı bilip-tonux bilən kəplinidu» wə xunglaxka Babil kayta kərinməskə yökətilidu. «Koxumqə səz»imiznimu kəring.

2:14 Qel. 14:21; Yəx. 6:3, 11:9; Zəb. 8:1, 9; Zəb. 72:19

2:15 «Əz yekiningoja hərakni iquküzgüqigə — uning uyat yerigə kərixing üçün, tulumungdin kuyup, uni məst kiloquji sanga way!» — hərakəkəxlər hərdəim baxkılarnı hərakəkəxlərgə aylandurməkqi bolidu. Biraq Babilning «baxkıləroja hərak iquküzüx» məksiti ularoja əziquluk kılıp, əzigə ohxax bəqqiwazlik gunəhoja kirgüzüp, andin ularni asanlı kontrol kilixtin ibarət.

2:16 «Əzüngmu iq, hətniliking ayan bolsun!» — «hətniliking ayan bolsun!» dəgən ibarə adəmnıng kəttik hijalitini kərsətkinidin baxka, «Sən Hudaning əhdisiqə wə səzigə yat adəmsən» dəgən məninimu puritip beridu.

—Baxka birhil tərjimisi: «Əzüngmu (hərak) iq, pulanglap yikil!».

2:17 «Liwanoja kilojan zulum-zorawanlik, xundakla həywanlarnı kərkitip ularoja yətküzgən wəyranqilikmu,...» — «Liwən» rayoni güzəl ormanlırı həm kəpligən hərhil yəwayi həywanlırı bilən dangki qikkən. Babil imperiyəsi miladiyədin ilgiriği 605-yilidiki (Suriyədə yüz bərgən) «Kərxemix jengi»din keyin, (1) Liwandikilərgə wə ətrapidikilərgimu eojir zulum yətküzgən. (2) uningdin baxka ular kilməkqi boləjan jənglərnı dawam kilixi üçün həmdə əz xəhərlirini kəurux üçün Liwandin kəp dəl-dərəhlərnı kesip epkətti. (3) ular yənə kəngül eqix üçünla kəp yəwayi həywanlarnı rəhimsiz usullar bilən owlıdı. Məzkur ayəttiki bu səz bu üq ixni kəzdə tutıdı. 2- wə 3-ixtin roxənkı, insaniyətnıng təbiyi muhitni obdan asraxka Huda alıdıdı jawabkarlıkqi bar.

«Kixilərnıng kənliri, zemin, xəhər həm uningda turuwatkan həmməyləngə kilojan zulum-zorawanlik tüpəylidin,...» — «...zemin, xəhər,... turuwatkanlar» — 8-ayəttiki ibarigə ohxax, Israil zemini (Kənaan)ni həm Yerusalemnı kərsitidu.

«Həbakkuk»

¹⁸ Oyma məbudning nemə paydisi,
Uni uning yasioquqisi oyup qikқан tursa?
Quyma məbudningmu wə uningoja təwə sahta təlim bərgüqining nemə paydisi —
— Qünki uni yasioquqi öz yasiojiniqə tayınidu,
Demək, zuwansız «yok bolqan nərsilər»ni yasaydu?

¹⁹ Yaojaqқа «Oyojan!» degən adəmgə,
Zuwansız taxқа «Turəl!» degəngə way!
U wəz eytamdu?
Mana, u altun-kümüx bilən həlləndi,
Uning iqidə heq nəpəs yoxtur..

²⁰ Bırak Pərwərdigar Öz muqəddəs ibadəthanisididur!
Pütkül yər yüzi Uning aldidə süküt kılsun!.

Həbakkukning duasi

3¹ Həbakkuk pəyojəmbərning duasi,
«Xiggaon» ahangida: —

² «Pərwərdigar, mən həwiringni anglidim, əyminip qorқtum.
I Pərwərdigar, yillar arisida ixingni kaytidin janlanduroqaysən,
Yillar arisida ixingni tonutқaysən;
Dərojəzəptə bolqojiningda rəhimdillikni esinggə kəltürgəysən!.

³ Təngri Temandin,
Pak-Muqəddəs Bolqoqu Parən teojidin kəldi;
Selah!

Uning xan-xəripi asmanlarni qaplidi,
Yər yüzi uning mədhjiyliri bilən toldi;

⁴ Uning parkıraklıqı tang nuridək boldi,
Kolidin qakmaq qakқandək ikki nur qikti;
Xu yərdə uning küq-kudriti yoxurunup turidu..

⁵ Uning aldidin waba,
Putliridin qooqđək yalkun qikқmakta idi;

2:19 «uning iqidə heq nəpəs yoxtur» — yaki «uning iqidə heq roh yoxtur». «Yaojaqқа «Oyojan!» degən adəmgə, zuwansız taxқа «Turəl!» degəngə way! ... Uning iqidə heq nəpəs yoxtur» — bu ikki ayət (18-, 19-) Babilliklarning rəzillikining butpərəslilik bilən baolıq ikənlikini kərsitidu. 1:7də kərsitilgəndək, öz «hudalirini» ezi yasioqəndin keyin, ular tirik Hudadin heq qorқmay, əzizə qolaylıq «əhləq-pəzilət» mizanlirini halioqanqə bəkitidu.

2:20 «Bırak Pərwərdigar Öz muqəddəs ibadəthanisididur!» — muxu yərdə pəyojəmbər bəlkim Hudaning asmandiki muqəddəs ibadəthanisini kərsitidu («Zəb.» 7:5, 11:4nimu kəring).

3:1 ««Xiggaon» ahangida: —» — «Xiggaon» bəlkim «dolқunluқ», «otluқ», «axiқlik bilən» degən mənida bolup, bu səz küyning eytilidioqan ahangini bildüridu.

3:2 «Pərwərdigar, mən həwiringni anglidim,...» — yaki «Pərwərdigar, mən Səndin həwərnə anglidim,...». «...yillar arisida ixingni tonutқaysən, dərojəzəptə bolqojiningda rəhimdillikni esinggə kəltürgəysən!» — «yillar arisida» toojruluқ; — Həbakkuk Huda ahirki zamanda Öz uluqluқini kərsitip Israilni gunahtin kutқuzidu, dəp bildi. Bırak həzir «ahirki zaman» əməs; əmdi həzir, «yillar arisida»mu Huda Öz küq-kudritini kərsətkəy!

3:3 «Təngri Temandin, Pak-Muqəddəs Bolqoqu Parən teojidin kəldi» — «Təman» wə «Parən» Qanaan (Pələstin) zeminining xərkij jənubida, həzirki «lordaniyə» zeminioja jaylaxқан ikki rayon. Bu yərdə (yəni Sinay teojida) Musa pəyojəmbər «muqəddəs kanun»ni qobul kildi, andin Israilar Hudaning yetəқqiliki bilən Pələstingə karəp yol aldi. Bu sezlərgə həm baxқа pəyojəmbərlərnin yazmilirioja kərioqanda, Kutқuzoquqi Məsih Əysə yər yüzigə kaytip kəlgəndimu əwwal xu yərgə qüxüp, andin Israilni kutқuzux üqün Kanaanəja (Pələstingə) karəp kəlidu. «Selah!» — «Selah» degən səz bəlkim küy qaloqan waқtıda muzikidiki bir «pauza»ni kərsitixi mumkin; xuning bilən uning: — «tohta, oylan!» degən imasi boluxi mumkin.

3:4 «Uning parkıraklıqı tang nuridək boldi» — yaki «Uning parkıraklıqı qakқmakta boldi».

3:5 «Uning ... putliridin qooqđək yalkun qikқmakta idi» — yaki, «Uning ... putliridin pizojirin kızitma qikқmakta idi».

⁶ U turup yər yüzini mələqlərdi;
U qariwidi, əllərni dəkkə-dükkigə saldı;
«mənggü taqlar» parə-parə kılindi,
«əbədiy dəng-egizliklər» egildürüldi,
Uning yolliri bolsa əbədiydir..

⁷ Mən Kuxan kəbilisining qediririning parakəndiqilikdə boləqlənlikini,
Midiyan zeminidiki pərdilərnə titrək başqanlıqini kərdum..

⁸ Pərwərdigar dəryalarəqa aqqıqlandimikin?
Sening əzəziping dəryalarəqa karitildimikin?
Kəhring dengizəqa karitildimikin?

Atliringəqa, nijat-kutkuzuxni epkelidioqan jəng hərwiliringəqa minip kəlgənəqəsən!

⁹ Sening okyaying ayan kılindi,
Səzüng boyiqə, İsrail kəbililirigə iqlən kəsəmliring üqün ayan kılindi!
Selah!

Sən yər yüzini dərya-kəlkünlər bilən ayriwəttəng..

¹⁰ Taqlar Seni kərüp, azablinip tolojinip kətti;
Dolqunlap aqlan sular kəlkündək ötüp kətti;
Qongkur dengiz awazini koyuwetip,
Qollirini yukirəqa ərlətti.

¹¹ Etioqan okliringning parkirək nurini kərüp,
Palidioqan nəyəngning yoruklukini kərüp,
Kuyax həm ay əz turaləqusida jim turdi.

¹² Sən aqqıqında yər yüzidin ötüp yürük kılding;
Əllərni əzəzipində ziraətni soqlkəndək soqltung;

¹³ Əz həlkingning nijat-kutkuzuluxi üqün,
Sən Əz Məşihing bilən billə nijat-kutkuzux üqün qıqtıng;

Ulini boynioqə eqip taxlap,
Rəzilning jəmətining bəxini urup-yanjip, uningdin ayriwəttəng;
Selah!

¹⁴ Sən uning nəyziliri bilən sərdaririning bəxiəqa sanjiding;

3:6 «U turup yər yüzini mələqlərdi» — yəki «U yər yüzini silkip koydi». ««əbədiy dəng-egizliklər» egildürüldi» — yəki ««əbədiy dəng-egizliklər» qulitildi». ««Mənggü taqlar» parə-parə kılindi, «əbədiy dəng-egizliklər» egildürüldi, uning yolliri bolsa əbədiydir» — taqlar həm dənglər «əbədiy» turoqandək bolsimu, pəkət tirik Huda Əzi «əbədiydir». Baxqa ikki hil təjimi: (1) «Uning qıxliri əbədin buyan boləqan» (2) «U qədimki (əbədiy) yollarda mangidu».

3:7 «Mən Kuxan kəbilisining qediriri.., Midiyan zeminidiki pərdilər...» — «Kuxan» wə «Midiyan» dəgən ikki əl 3-ayəttiki «Təman» wə «Paran» dəgən rayonlarda idi. Ular İsrailning Kənaanni (Pələstinni) ixəqal kılıxiəqa birinqi qarxi qıqlan əllərdin idi («Batur həkimlər» 3- həm 7-bablarni kərting).

3:8 «Pərwərdigar dəryalarəqa aqqıqlandimikin? Sening əzəziping dəryalarəqa karitildimikin? Kəhring dengizəqa karitildimikin? Atliringəqa, nijat-kutkuzuxni epkelidioqan jəng hərwiliringəqa minip kəlgənəqəsən!» — Babil wə Mesopotamiyidiki butpərəslək əpsaniliri boyiqə, dengiz wə dəryalar ularning küqlük butliri yəki jin-xəytanliri turidioqan «qorəqlan»liri idi. Bu ayət boyiqə Hudaning Əzining küq-kudriti həm wə jin-xəytanlardan zor üstün kərsitilidu.

3:9 «Sening okyaying... səzüng boyiqə, İsrail kəbililirigə iqlən kəsəmliring üqün ayan kılindi!» — baxqa ikki hil təjimi: — «Sening okyaying... Sening səzünggə tayanəqlən kəbililərgə iqlən kəsəmliring boyiqə ayan kılindi!», yəki: «Sən okyayingni ayan kılding, nuroqlan oklarning elip ketilixini buyrudung».

3:13 «Sən Əz Məşihing bilən billə nijat-kutkuzux üqün qıqtıng» — «Məşihing» yəki «Məşih kıləqini» — Hudaning yəqorəqi boyiqə, İsrailəqa yəngi bir padixah bəkitix üqün uning bəxiəqa zəytin meyi sürülük kerək idi. Muxu mürasim «məşih kıləqini» dəp wə xu qəqdin bəxlap muxu padixah «Hudaning məşih kıləqini» dəp atilətti. Huda Dawut padixahning bir əwladini «məşih kıləqini», bu «Kutkuzəqəqi-Məşih» İsrailni həm barlik dunyani gunahlıridin kutkuzidu, dəp wədə kıləqlən. Bzinqəqa muxu ayətə bu «Kutkuzəqəqi-Məşih» kərsitilidu. «Sən Əz Məşihing bilən billə nijat-kutkuzux üqün qıqtıng» — baxqa birhil təjimi: «Sən Əz Məşihingni kutkuzux üqün qıqtıng». «... Ulini boynioqə eqip taxlap, ...» — yəki «uni (xu jəmətni) ulidin əgzisigə eqip taxlap,....».

—Bəzi alimlər: «Rəzilning bəxi» dəgən səz əhiri zamandiki Hudaəqa qarxi qıqlan, Xəytanning wəkili boləqlən «dəjəl»ni kərsitidu, dəp qaraydu. Biz qoxulimiz.

Ular dəhşətlik qara kuyundək meni tarkitiwetixkə qıktı,
Ularning huxallıki ajiz məminləni yoxurun jayda yalmap yutuxtın ibarəttur!

¹⁵ Sən atlıring bilən dengizdin,

Yəni dəwə-dəwə qılinoğan uluq sulardın ötüp mangding!

¹⁶ Mən bularnı anglidim, iqi-baoqrimni titrək basti;

Awazni anglap kalpuklirim dir-dir kildi,

Ustihanlirim qirip kətkəndək boldi,

Putlirimni titrək basti;

Qünki mən külpətlik künidə,

Yəni öz həlkimgə tajawuz qıloquqi besip kirkən künidimu,

Səwr-hatirjəmlıktə turuxum kerək..

¹⁷ Qünki ənjür dərihi qeqəklimisimu,

Üzüm tallırıda mēwə bolmisimu,

Zəytun dərihigə qıloğan əjir yokka qıqkan bolsimu,

Etizlar heq həsul bərmigən bolsimu,

Qotandın qoy padisi üzülgən bolsimu,

Eqılda kala padisi yok bolsimu,

¹⁸ Mən həman Pərwərdigardın xadlinimən,

Manga nijatimni bərgüqi Hodayimdin xadlıqqa qəmülimən,

¹⁹ Pərwərdigar, Rəb, mening küq-qudritimdur;

U mening putlirimni keyikningkidək kılıdu;

Meni yukiri jaylirimda mangozıdu!

(Bu küy nəoqmıqılərnıng bexioja tapxurulup, tarlıq sazlar bilən oqulsun).

3:14 «Sən uning nəyziliri bilən sərdarlırınıng bexioja sanjiding» — «uning» — «rəzilning jəmətini bexining...» (13-ayət); bəlkim dəjjalni kərsitixi mumkin. «Ular dəhşətlik qara kuyundək meni tarkitiwetixkə qıktı» — «meni» — İsrail səzləydu. Muxu ayəttiki səzlər ahırkı zəmandiki İsrail həlkini eytkanlıri bolsa kerək.

3:15 «Sən atlıring bilən dengizdin, yəni dəwə-dəwə qılinoğan uluq sulardın ötüp mangding!» — Musa pəyojəmbər İsrailni Misirdin qıqırıp yətkəligəndə, ular Kızıl Dengizdin ötkən. Dengizdiki sular ularoja yol eqip ikki tərəpidə «dəwə-dəwə» turojanidi. Kəltəsi zəmandiki wəqə bəlkim buningoja ohxap ketidu.

3:16 «Awazni anglap kalpuklirim dir-dir kildi» — Həbakkuk «Hudaning awazi» dəp oquq eytmaydu — uningoja nisbətən angliqudək pəqət birlə awaz bar, halas.

3:18 «Manga nijatimni bərgüqi Hodayim...» — yəki «nijatim boləuqi Hodayim...».

Қоғумқо сөз

Мухим саватлар вә бәзи аятләр тоғрулуқ хәрһләр

1-бәб, 3-әят үстидә

«Сән немикә мана кәбиһликни көргүзисән,
Немикә жапа-зүлүмә қарап турисән?
Қўнки буланғилиқ, зүлүм-зораванлиқ көз алдимдидур;
Јәנגи-једәлләр бар,
Дәвалар көпәймәктә»

Һуда Ҳабаккуққа «көргүзгән» азәблиқ иҗлар кәмбәғәлликни өз иқигә алмајду. Јосијанинғ падишаһлиқ астида омумиј иқтисадиј әһвал яман әмәс болоған, бирәк зүлүм-зорлуқлар түпәйлidin пұқраларда һеқ һатирјәмлик болмиоған. Ҳабаккуқ деғән «зүлүм-зораванлиқ», бахқиларни боҙәк қилихлар пәкәт байлардинла болмиоған — у қәсила тәрәпкә қариса зораванлиқни көриду.

Көплиғән адәмләрдә мундақ қонғ бир һам һиял бар: «Пәкәтлә көпрәк пулимиз бар болса,...», яки «Пәкәт өз иҗлиримизни өзимиз бахқуроған болсақла,...» яки «Пәкәт үстимиздә лилла инсанпәрвәр бир һаким болоған болса, тоққузимиз тәл болатти,...» деғәндәк. Ҳабаккуқнинг дәвридикиләр толиму дурус падишаһ Јосијанинғ қол астида яхιοған; бирәк һәтта Јосијадәк хундақ дурус бир падишаһму бирнәққә әсирләрдin буян жүргүзүлүп кәлгән қирикликни өзгәртәлмәйтти. Әғәр Һуда пүтүн һәлқ арисидә һәрмәтләnmигән яки тонулмиоған болса, қириклих, бир-биригә болоған һәсәтһорлуқ вә једәл-мајиралар әнғ яһхи «сијасәтләр» яки «тәхкиллә пиланлири» арқилиқму һәргиз һәл болмајду. Оғәрбиј дөләтләргиму иққи једәл-мајиралар, бир-биригә әрз-хикајәт қилих қатарлиқлар ләнәттәк қүхкәниди; улар байдәк көрүнсиму, һәлқ Һудани тахлиоғанлиқ түпәйлidin һәрбири тәәллуқатлирида «өз һоxnиси билән бәслихix»нинг тоһтаwsiz еојир бәsimи астида яximақта.

Бабиллиқлар тоғрулуқ

Һуданинғ Бабиллиқлар тоғрулуқ сөзи (1-бәб, 5-6-әят): —

«Әлләр арисидә болидиоған бир иxни көрүп бәкинғлар, обдан қаранғлар, һәйрануһәс келинғлар!
Қўнки силәрнинғ дәвринғләрдә бир иx қилимәнки,
Бирси силәргә байан қилоған тәоқдирдимү силәр иxәнмәйттинғлар.
Қўнки мана, Мән һелиқи мијәзи осал һәм алдирәқсан әл Калдиylәрни орниdin туроқузимән;
Әсли өзигә тәwә әмәс маkanларни игиләх үқүн,
Улар яр язүзининғ кәнғри јайлирини бәsip мандиу...»

Калдиylәрнинғ тууқсиз мәйданоға қикип үстүнлүккә ериxixi дәrwәкә јаһәnnи zilziligә salidiоған бир иx boldi. Әнғлийилиқ тарихunas Робәртson мундақ сөzlәр билән бuni тәswirlәйду: —

««Калдиy» Тигрис һәм Әфрат дәрыалирининғ бойлириоға, Парс қолтуки вә Бабилнинг әнғ јәнубиј хәһәрлири otturisiоға јайлаxқан бир кикик дөләт idi... Зәйлиқ, sazлиқ вә кәллиқлири көп, yeza-bazarлири аз бир rayon idi. Унинғ аһалиси белиққилиқ, оwқилиқ, кикик кәләмлик деһқанқилиқ һәм қарwiқилиққа

«Həbakkuk»

tayinip jan bəkidioğan bir həlk idi. Rayon birnəqqə «kəbililik» dairilərgə bəlungənidi. Həklər təxkilqanlıqı nəhayiti ajiz boləğan, xundaktımu bir-biridin kəttik mustəkil turidioğan kəbilə topliri bolup yaxioğan. Ular «xəhərdikilər»gə əq bolup, ximaldiki Babiləyā yaki Ninəwədək küqlük xəhərlərgə heq bekinip bəkmioğan...

«Təxkillikliki nəhayiti ajiz kəbilə topliri» boləğan bu həlkning yigirmə yil iqidə dunyadiki əng küqlük imperiyə boluxi tarihtiki əng qong sirlarning biridur... miladiyədin ilgiriki 614-yilidin baxlap... Kaldiyələr adəmnı həyran kəldurarlik sür'ət bilən mangdi; ular Babiləyəgə həkümran bolup, andin Asuriyə, Suriyə, Pələstin və Misirni igiliwaləğan (Kaldiyələr Babilni igiliwaləğandin keyin əzlrini «Babil» dəp atioğan). Bu ixlardin ilgiri hətta ularning məwjutluqımu naməlum degüdək idi».

Kaldiyələr (yəni «Babilliklər»)ning «wəyranqilik siyaseti» bar idi — ular düxmənliriningkidin bulap ketəlməydioğan yaki nək məydanda ixlitəlməydioğan nərsilər bolsila ularni keydürüwetətti yaki wəyran kılatti. Əzlrinin ilgiri küqlük boləğan Asuriyəliklərgə ohxax, ular zulum-zorawanlikni bir ilahqə aylanduroğan.

1-bab, 12-ayət üstidə

«Sən Əzəldin Bar Boləuqı əməsmu, i Pərwərdigar Hudayim, mening Mükəddəs boləuqım? — Biz əlməymiz, i Pərwərdigar; sən uni jazayingni bəja kəltürəx üqün bekitkənsən; Sən, i Qoram Tax Boləuqı, uni bizgə tərbiyə berip tüzitəxə bəlgiləgənsən».

Həbakkuk Kaldiyələr toqrisidiki wəhiyni qəbul kıləğanda kəttik qeqüp, zor wəhimə baskan. Biraq İnjlida eytiləğandək: **«Təwrətikli bolidioğan nərsilər yəni yaritiləğan nərsilər təwritilip yəqələğanda, təwrətikli bolmaydioğan nərsilər qalidu»**. Həbakkuk dərəkə təwritildi, biraq uning əlməs iman-etikadi təwrənmidi. Wəhiy-bexarət uning jeniəyā kəttik təgkən bolsimu, u kənglidə «Qoram Tax» boləuqı Hudani qing seəjini, əzi bilip yətkən, heqkim rəddiyə kəyturalmaydioğan həkikətni jakarlaydu (12-ayət). Dərəkə Babilliklər azəyāna bir wəkit iqidə zor bir kük bolup dunyani zilzilgə kəltürəyāni bilən, Huda bəribir əzəldin həmməning İgisi bolup kəlgən. Uning Əzi pak-mükəddəslik tur və U əzgərməstur. Dərəkə u bir tərəptin Hudaning **«uni (Babillikləri) jazayingni bəja kəltürəx üqün bekitkən»** deyinini qəbul kıldı. Biraq u yənila: «Huda pak-mükəddəs turup, Babilliklərinin küqiyip op'oquq kıləğan rəzilliklərigə qarap turuwatidu» değənni oylap qidiyalmaydu, xunga u 13-ayəttiki seznı kıldı: —

13-ayət üstidə

«Səning kəzüng xunqə oqubarsız idiki, Rəzillikə qarap turmaytting; Əmdi nemixkə sən munapiklik kıləğanlarəyā qarap turisən, Rəzillər əzidin adil boləğan kixini yutuwaləyānida, nemixkə süküt kilisən?».

Əməliyəttə bolsa Huda heqkim bilip yətləməydioğan dərjida rəzillik üstigə səpsəlip kəriyalaydu həm uningəyā karaydu. U uning dəhəxət təglirigə kəriyalaydu və hətta uningda hərgiz eqilməydioğan nərsilərnimu kərələydu. Uning xundək kıləyāyānlikni, xuningdək xu rəzil boləuqıni nemixkə dərhal yəqətməydioğanlikni biz pəkət İnjl səhipiləyāni oquəğandila qüxinələyāyān bolduk. Əməliyəttə bolsa hərəkəysimizda rəzillik tēpilməsmu? Məsih Əysa bir

«Ҳабakkuk»

qaroqda öz muritlirioqqa mundaq soz kildi: — «**Silar rəzil niyətlik bolojan təkirdimu, pərzəntliringlaroqqa yaxsi nərsiləni berixni bilgən yərdə, əxtiki Atanglar tiligənlərgə Mukəddəs Rohini iltipət kilməsmu?**». Məsihnin muxu muhlisliri towa kijoqan, Əysaoqqa ixinixkə baxloqan bolsimu, ularda yənilə rəzillik qaldı. Hudaqqa xukri, Məsihnin niyatidin ata kilinoqan Mukəddəs Rohninin kudriti bilən adəm öz rəzillikidin kutulidioqan bolidu. Birəq həmmimiz əyni əhwalimizda rosul Pawlus degəndək bolimiz: «**Adəmlərinin həmmisi gunah sadir kilip, Hudaning uluqluqioqqa yetəlməy, uningdin məhrum boldi**» («Rim.» 3:23). Əzidə gunah bolojan hərəkəndək adəmnin yər yuzidə tirik turəqanlikining əzi Hudaning məhri-xəpkitining kundilik bir məjizisidir. Bu məjizini pəkət uning «**heqkimning halak boluxini halimay, bəli ... barlik insanning towa kilixioqqa kirixini halaydioqan**» oqayət zor muhəbbiti bilən quxəndürgili bolidu («2Pet.» 3:9). U bu muhəbbiti bilən «**asman-zemindiki barlik məwjudatni Əzi bilən yaraxturux üqün**» («Kol.» 1:18), dəl Əzining «Kalam»i bolojan Əysa Məsihni gunahlar üqün qurbanlik süpitidə bərdi. Bu qurbanlikning nətijisi bolsa hərəkəysi towa kijoqan ixəngüqini əzini wəyran kiliwatqan gunahın ayrixin ibarəttur.

Ҳабаккук жавабни кütүккə бəл баоқайду. U һəттə əzini dad-pəryadim түпəйлidin Hudaning əybixligə yaki jazalixioqqa uqrixim mumkin dəp bilsimu, yənilə soal qoyuxkə жүр'ət kilidu. U dərwaқə «Huda üqün əzidin kəqkən» adəm — mənggүlүk һəқikətni qoqlaxning uluq yolida əz nijatioqqa yaki biһətərlilikgə pərwa қilmiqan adəm. Huda bizgə һərбир dəwrдə xundəқ adəmlərni bərsun!

2:1 қатарлиқлар үстidə

U mundaq bayan kilidu (2:1): —

«**Əmdi mən əz kəzitimdə turiwerimən, əzümni munar üstidə dəs tikləmən,**

Uning mənə nemə dəydiyənlikini,

Xuningdək əzüm bu dad-pəryadim toqruluk qandəq tegixlik jawab tepixim kərəklikini bilixni kütүp turimən».

Kəzətiqining turmuxi yaloqzluq turmuxidur. U turmuxitiki adəttiki ixlərdin ayrilip, «munar üstidiki» oqeribənə wəzipigə qiqixi kərək. Bu wəzipə insandin səwr-təqət, ihlas, əstayidillik wə pidəkarlik tələp kilidu. Jaһandiki wəziyətни, һəқkining əһwalini quxinixi üqün u öz turmuxioqqa ait ixlar wə məsililərinin dairisidin yirəқni kərixə kərək. Xuning üqün u һəқikətnin öz wujudioqqa soқidioqan hərəkəndək təsirigə, xundəқla uning əzini nəgə apirip qoyuxidin kət'iyənəzər əzigə bolojan nətijigə təyyar turidioqan adəm boluxi kərək. Muxundəқ bir adəm balisioqqa Huda jawab beridu. Ҳабаккук qəbul kijoqan jawab pəkət əzi üqünla kəlgən əməs. Uni bu һəwərni bəxқilaroqqa yətküzidioqanlar üqünmu ayan kilip yezixi kərək. Һəwərni qəbul kijoqan kixilər bir əgri-toқay dunyada Hudaqqa itəət kilidioqan yolda qidəmlik bilən yügürəydiyən bolidu: —

(2:2-3) «**Həm Pərwərdigar jawabən mundəq dedi: —**

«Oқuqanlar yügүrүx üqün,

Bu kəringən əlamətni yeziqal:

Uni tahtılar üstigə eniқ oyup qiq:

Qünki bu kəringən əlamət

Kəlgүsidiki bəkitilgən bir waқit üqün,

U adəmlərgə əhirətni təlpündüridu,

«Həbakkuk»

U yaloqan gəp kılmaydu;
Uzunoiqə kəlməy qalsimu, uni kütkin;
Qünki u jəzmən yetip kelidu, həq keqikməydu».

Təjrimigə izahatlıoqinimizdək, səzmusey eytkanda: «U adəmlərgə ahirətni təlpündüridu» degən ibarə: «U ahirətkə qarap həsirap nəpəs alidu» dəp ipadilididu.

«Kərüngən alamət kəlgüsidiki bekitilgən bir wakit üqün» — Amos pəyoqəmbər Hudaning oqəzipining Israiloqə qüxüridioqan apətliri toqruluk ikki «alamət kərünüx»ni kərgən wə bu kərünüxtiki apətlər əməlgə axurulmisun dəp dua kılqandın keyin Huda uningə «**bu apətlər qüxməydu**» dəp wədə bərgənidi. Birəq Həbakkuk kərgən bu alamət kərünüx «**kəlgüsidiki bekitilgən bir wakit üqün**» bolqan — insan balisining həqkəndəq duasi uni özgərtəlməydu.

Həzir Hudaning jawabining birinqi kismi, təwəndiki bütük həqikət berilidu: —

(2:4) «**Qara, təkəbburlixip kətküqini**
Uning kəlbi öz iqidə tüz əməs;
Birəq həqkanıy adəm öz etiqəd-sadiklikı bilən həyat yaxaydu».

Bu bayanning birinqi kismi bizgə ukturiduki, hərəkəndəq adəm təkəbbur bolsa, dəl xu səwəbtin durus, tüz yaxıyalmaydu. Uning təkəbburlukı həmmigə bolqan kəzkarixini burmilaydu. Uning üstigə u rohiy jəhəttə əlük adəm, qünki pəkət «etiqəd-sadəqətlikı» bar adəm həyattur. Bundəq etiqəd Hudani tohtawsız qing tutidioqan aktip etiqədtur. Bundəq etiqəd bolmisa «həyat yaxax» dərwəkə mumkin əməs. Hudaqə ixəngüqi hər bir adəm xübhəsiki, kəysibir sinəqlərqə, qüxəndürüxkə küqi yətməydioqan ixlərqə, hərəkəndəq məntiqiəqə yətməydioqan ixlərqə, uzəqkə həl bolmioqan məsililərgə uqrimay kəlməydu. Xundəq deyixkə boliduki, wakit ətkənsəri həqikiy etiqədlik adəm üqün jawab tēpilməydioqan soallar əzəyməstin, bəlki kəpiyip ketidu; birəq xuning bilən təng iman-ixənqimizgə kəriqəndə, Hudaning əməlliridin wə bizgə yəqin turoqinidin bəximizdin ətidioqinimu kəpiyidu. Rosul Pawlusning: «**Biz iman-ixənq bilən mangimiz, kərux sezimiz bilən əməs**» degindək («2Kor.» 5:7), Huda: — «Mən Sening nemə kiliwatkanliqingni, uni kəndəq kiliwatkanliqingni həm Sening məksətliring nemə ikənlikini həq qüxənməymən; birəq barlik soallirimni «təqə üstigə» koyup koyimən, Sening yolliring əng ələ, Sən əng məhrəban dəp ixinimən» degəndəq bir jawabni Həbakkuktin kütəkən (Həbakkuk dərwəkə 3-bəbtə muxundəq bir jawab beridu).

Həzir Huda jawabining ikkinqi kismiəqə ətidu; əməliyəttə u Babilni jazalimakqi; kiyamət künidilə əməs, bəlki xu zaməndimu uni dəl uning əz jəhəngirlikı tüpəylidin bolqan düxmənliri arkiplik jazalaydu.

5-əyət bizgə həwərləndüriduki, «**Xarəb uningəqə** (Babil padixəhəqə) **sətkunluk kildu**»; wə xundəqlə uning təkəbburlukı əzidə «həmmidin uluq ikənlikimni ispatlixim kərək» degəndəq nixənni həsil kılıp, əzini jim turoquzmay intayin uruxpərəs kildu. Bu ixning əzi bir lənətlıktur. Əzining əz əilisidikiliridin, sawəqdaxliridin yəki hizmətdaxliridin munəwəwər ikənlikini ispatlax üqün tinimsiz intilixlər kəngiliqan kixilərnin kəngiliqan yillirini israp kildu? Hudaning muxundəq əhməklikkə kılqə kari yəq. İnsanın iktidarlıri əslı Hudadin kəlgən bolup, Uning bekitixlıri boyiqə, hər birimizgə kəngilik talant berilsun deyilgən bolsa xunqilik berilidu. Xundəq bolqəndə, bir talantni bəxkə bir talant bilən selixturuxning nemə paydisi? — dəl xundəq kiliqning əzi Hudaning xəpkiiti həm məhrəbanliqəqə ixənəməslikkə barəwər.

«Həbakkuk»

«**Xarab ... satkunluk kılıdu**». Kona grek tarixxunasliri Ksenofon və Heroditusning bizgə həwərlənduruxiqə, Babilliklər uqioğa qıkkən hərəkətlər idi. Bu ixning əzi miladiyədin ilgiriki 539-yili ularni nabutlukkə elip barəjan. Təwrattiki «Dəniyal»ning 5-babida hatiriləngəndək, Babil padixahı Bəlxazar və əmirliəri ordısında məst bolup olturoqanda, Babilning sepilini kərxiwəloqan Pars imperiyəsining kəxuni kurup kətkən dərya sayliridin xəhər iqigə astirttin kiriwəloqan. Babilliklərnin məstliki öz kəzini bu ixni kərməydiqan kəloqanidi. Xu kəni və keyinki yillarda 6-12-ayətlərdə bəxarət beriləngəndək, ular əsli horliqan əllərnin əmdi ularni mazək kəliidiqan, əqini alidiqan pərsiti qıkkənidi. Biraq pəyoqəmbərlərnin kitablırida kəp uqrioqandək, bəxarət tunji əməlgə axuruluxtin ahirki zamanəğa atlap ətidu. Təwrattiki «Yəxaya» (13-14-bab) və «Yərəmiya» (49-50-bab) və İnildiki «Wəhiy» (17-18-bab) degən kəsimlər Babil xəhəri ahirki zamanlarda kəytidin kəurulidu, dəp kərsətkən ohxaydu. Sadam Həsəyn əllikəqan bu ixni bəxlidi, biraq həzirqə u (yengi Babil) pəkət bir sayahət orni, halas. Bu ahirki zamanda kəruəloqan uluq Babil xəhəri birinqi Babil xəhərigə ohxax wəyran bolidu, qəinki: —

«**Huddi sular dengizni kəplioqandək,
Pütən yər yūzi Pərwərdigarni bilip-tonux bilən kəplinidu**» (14-ayət).

Ahir berip insaniyətnin hər bir məhtinip kətkənliri Həmmigə Qədirning yəlkunliqan xənxəripi əldida tūgixidu. Həbakkuk pəyoqəmbərnin 20-ayəttə mundaq jakarliqanlıki əjəb əməs: —

(20-ayət) «Biraq Pərwərdigar Öz məkəddəs ibadəthanisididur!»

Pütkül yər yūzi uning əldida süküt kəlsun!»

İxəngüqinin nomus kəlməydiqan noqi, hudasiz adəmlərnin küklik bolup təhtlərgə qıqxidin ənsirixinin həjiti yəq. Huda ərxin muxu ixlərəğa hatirjəmlik bilən kərawatidu və hər bir ixta əng ahirki sez Uningki bolidu.

Kitab Həbakkukning duasi və mədhisi bilən ahirlixidu (3-bab). Biraq bu duasi «Pərwərdigarnin kəni» kərsətkən bir əlamət kərünux bilən əriləxqan. Kərünuxtə Hudaning bəkitkən Wəkilining insan xəklidə yər yūzigə Hudaning oqəzəplik jəzasini elip berip, barlik əllərnə sorəkkə tartixkə qūxidiqanlıki kərünidu. İnildin bilimizki, Hudaning bu Wəkili Rəb Əysə Məsihtin bəxkə biri əməs. Təwrattiki «Yəxaya» 63-babta kərsitiləngəndək dunyaəğa kəytip kəlgininə U əwwal dəjjəlnin İsrailni yəkitixkə yioqan kəxunliri bilən jəng kəlixkə Edom (həzirki İordaniyə)diki Bəzrah xəhəri üstigə qūxidu. Yəxaya pəyoqəmbərnin kərgini Həbakkuk kərgən əlamət bilən bir bolidu: «**Təngri Temandin, Pak-Məkəddəs Boləuqi Paran teqədin kəldi**» (3:3). Təman wə Paran teqə dəl Edom təwəsidiği jəylar. U Edomdin ətup Yərusəlemdikilərnə Yərusəlemnə kərxuwəloqan dūxmənliiridin kətkəzux üqün «Zəytun teqə» qūxidu («Zək.» 14-bab). Bu wəkələrnə kəsmən təswirləydiqan bəxarətlər Həbakkukning dua-mədhiyə səzliri ətturisida (3-15-ayətlərdə) kərünidu. Bu ayətlər Hudaning jəwabining üqinqi kəsmi boldi; pütən jəhənnə sorəkkə tartkūqi, yəni Rəb Əysə Məsihning kəyta pəyda boluxi bilən hər bir uwal wə ədalətsiz ixlar tūzütulidu və tinq-inəqlik yər yūzidə tiklinidu.

Bu həm dəhəxtlik həm xərpəklik əlamət kərünux Həbakkukni dərmənsiz kəlduridu. Birhil kəsəllik uning ustihənliri iqigə kərgəndək (16) kəlidu. Biraq nətijidə Həbakkuk bəxarətnin həwirini kəbul kəloqan barlik ixəngüqilər bilən billə, əzini Hudaning kəyümqanlıkiəğa səwr-təkət bilən tapxuralaydiqan boldi. Həttə Babilliklər təjawuz kəloqan kənidək wəqitlərdimə bəxarətnə kəbul kəloquqilər təhimə hatirjəmlikkə igə bolup öz Hudasidin xədlinidu: —

«Həbakkuk»

«Qünki ənjür dərihi qeqəklimisimu,
Üzüm tallirida mewə bolmisimu,
Zəytun dərihiyə kıləjan əjir yokka qıqkan bolsimu,
Etizlar heq ax bərmigən bolsimu,
Qotandin koy padisi üzülgən bolsimu,
Eqlilda kala padisi yok bolsimu,
Mən hamən Pərwərdigardin xadlinimən,
Manga nijatimni bərgüqi Hodayimdin xadlıkka qəmülümən;
Pərwərdigar, Rəb, mening küq-qudritimdur;
U mening putlirimni keyikningkidək kılidu;
U meni yukiri jayliriməja mangozudul!» (3:17-19)

Təngri Teqi üstidin yügürüp ötüwatkan yawayi qoylarni kərgən hərəkəysi kixi bu mənzirini qüxinidu. Qoylar huddi bimalal halda bir hətərlik qokkədin baxka bir hətərlik qokkəja səkrəp aqkan sudək ətidu. Ularning bundak kılqə ikkilənməy, kılqə arisaldi bolmay, əplik, yariximlik mengixlirining kəpiyisi dəl jayioja qüxkən, ritimi yekimlik bir xeir degili bolidu. Dəl xuningdək Huda xu tərəkədə iman-ixənqi bar adəmning həyatida uluqlinidu.

Xunga biz Həbakkukning dərđlik dad-pəryadidin əginimizki: —

(1) İman-ixənq bilən həyat yaxaydiojan həkəkəniy adəm Hudaning ixini kılidiojan yolni kəbul kılidu.

(2) Huda pat-pat bəzi əllərnə yəki xəhslərnə ularning əhməklikə bilən jazalaydu. Barlik gunah ahir berip öz-əzini yökətidiojan bir nərsidin ibarəttur.

(3) Ahirida bu aləmdiki barlik adalətsizliklər, uwal ixlar Məsih-Qutkuzəquqi bu dunyaəja kaytip kəlgəndə ongxilidu.

Həmdusana!

Amin!